

Skarpskyttere i manøverbataljonen

– organisert til utdanning eller effekt?

Kadett Thomas Sætherhaug Pettersen

KRIGSSKOLEN

Bachelor i militære studier; ledelse og landmakt

Krigsskolen

Høst 2011

God is not on the side of the biggest battalions, but the best shots.
Voltaire (Pegler, 2004, s 4)

Innholdsfortegnelse

1.	INNLEDNING	5
1.1.	PROBLEMSTILLING	6
1.2.	AVGRENSNING	6
1.3.	DEFINISJONER	7
1.3.1.	<i>Sniper</i>	7
1.3.2.	<i>Marksman</i>	7
1.3.3.	<i>Skarpskytter</i>	8
2.	METODE	8
2.1.	KILDEBRUK	9
2.1.1.	<i>Hovedkildene</i>	9
2.1.2.	<i>Muntlige kilder</i>	10
2.2.	DELKONKLUSJON AV KILDER	10
3.	TEORI	11
3.1.	SNIPERNE I USMC	11
3.2.	MARKSMEN I UNITED STATES ARMY	13
3.3.	DEN NORSKE SKARPSKYTTERTROPPEN	14
3.4.	DELKONKLUSJON AV TEORI	15
4.	DRØFTING	16
4.1.	FRA USA TIL NORGE	16
4.1.1.	<i>Troppen i Norge og troppen i USA</i>	17
4.2.	ORGANISERING FOR EFFEKT	18
4.3.	ORGANISERING FOR UTDANNING	20
4.4.	SKARPSKYTTERE ORGANISERT I TROPP	22
4.5.	SKARPSKYTTERE ORGANISERT SOM LAG PÅ KOMPANINIVÅ	23
4.6.	DELKONKLUSJON FRA DRØFTING	24
5.	KONKLUSJON	24
5.1.	VEIEN VIDERE	25
6.	KILDELISTE	26

6.1.	BØKER:	26
6.2.	REGLEMENTER:	26
6.3.	RAPPORTER:	27
6.4.	NETTSIDER:	27
6.5.	PERSONLIG KOMMUNIKASJON:	28
7.	VEDLEGG	29
7.1.	FORKORTELSER	29
7.2.	BEGREPSAVKLARING	31
7.3.	NIVÅKLASSIFISERING AV SKARPSKYTTER I HÆREN:.....	34
7.3.1.	<i>Nivå 1. Finskytter (internasjonalt.: "Marksman")</i>	34
7.3.2.	<i>Nivå 2. Grovskytter</i>	34
7.3.3.	<i>Nivå 3. Skarpskytter (internasjonalt.: "Sniper")</i>	35
7.3.4.	<i>Nivå 4. Skarpskytter lagfører (Sniper team leader)</i>	35
7.3.5.	<i>Nivå 5. Skarpskytterinstruktør (Sniper instructor)</i>	36

---

1. Innledning

I april 2011 ble *Brigade Nord Produksjonsordre 2011* (PO2011), presentert.

Produksjonsordren ble framstilt av G3 Brigade Nord (Brig N) og er i all hovedsak en videreføring av virksomheten fra 2010. Produksjonsordren er et dokument som belyser de hovedsatsningsområdene Hæren står ovenfor i dag, samt det som er forventet et år fram i tid. To nøkkelord som går igjen i PO2011 er produksjon og leveranse, som begge omhandler operative kapasiteter for både nasjonal beredskap og beredskap for våre allierte i North Atlantic Treaty Organization (NATO) og Nordic Battle Group (NBG), samt til utenlandsoperasjoner (utops). Videre framgår det av dokumenter at produksjonen skal være fokusert opp imot *Combined Arms*¹ tankegangen hvor man fra Brigadenivå og videre ned i systemet skal tenke som et system og bruke andre tilgjengelige kapasiteter (PO2011, s 1-4).

Enhver stridende enhet defineres av William S. Frisbee Jr. til å være en del av *Combined Arms*, og er i seg selv er en kunst å få til full effekt. *Combined Arms* oppnås med bruk av flere våpensystemer som benyttes mot et felles dedikert mål (Web 1). Et eksempel på praktisk bruk av *Combined Arms* kan være så enkelt som at infanterisoldater skal rydde en bygning som er sikret av en maskingeværstilling; denne stillingen kan da bekjempes av en skarpskytter som etter bekjempning holder sikring på den samme stillingen slik at den ikke kan benyttes til å påvirke eget infanteri under framrykning. Videre ville også skarpskytteren kunne støtte med næroppklaring og overvåkningsoppdrag i den hensikt å skaffe informasjon om fiende og terreng. Dette for å gi et bedre beslutningsgrunnlag for bataljonssjefen som skal planlegge, eller andre enheter som skal inn på et mål (Web 2).

Sniperen som Unites States Marine Corps (USMC) beskriver i sine manøverbataljoner er noe Norge nå også ser ut til å tilpasse seg etter i form av organisering, taktikk og utdanning. Dette kommer fram av Hærens våpenskoles *lesehefte for Taktiske Retningslinjer Motorisert Infanteribataljon* som nå er ute til prøve. Her beskrives skarpskytterne som en betydelig ressurs med evne til å engasjere fienden med presis ild på avstander utover geværsoldatens

---

¹*Combined arms* tilsvarer det norske begrepet *kombinerte innsatser*. Kombinert innsats defineres av Forsvarets Stabsskole til å bygge på teorien om at **kombinasjonen** av ulike virkemidler og innsats skal øke effekten av det enkelte ressurs. (Forsvarets Stabsskole, 2007, s 71).

kapasitet, samt drive oppløring eller i enkelttilfeller å kunne tildeles manøverkompagniene som støtte (Hærens våpenskole, 2011, s16).

Fokus for denne oppgaven vil rettes mot organiseringen av skarpskytterne i en norsk manøverbataljon, i den hensikt å se hvorledes organisering av skarpskyttere påvirker deres funksjon i rammen av en manøverbataljon. Man har delvis gått fra å ha enkeltsoldater med tilsvarende kapasitet på lagsnivå i kompaniene, til å ha en kraftsamling av kapasiteten i en skarpskyttertropp. Umiddelbare spørsmål som jeg stiller meg er om denne organiseringen medfører en vanskeliggjøring av samarbeidet mellom skarpskyttere og manøverkompagniene, eller et bedre miljø for øving/trening som på sikt skaper mereffekt når skarpskytteren settes inn i funksjon? Hva er argumentene for skarpskyttertropp kontra ressursen fordelt på kompaniene fra Hærens våpenskole (HVS) og amerikanske utdanningsinstanser? Således blir problemstillingen for denne oppgave følgende:

1.1. Problemstilling

Hvorfor er skarpskyttere i dagens Telemark Bataljon (TMBN) organisert som samlet tropp og ikke som en kapasitet på lagsnivå i de enkelte kompani, hvilke styrker og svakheter har disse organiseringene sett opp imot hverandre?

1.2. Avgrensning

Oppgaven vil i hovedsak forholde seg til manualer, reglementer, rapporter og doktriner fra USA og Norge. Oppgaven kommer videre til å fokuseres rundt tre enheter: USMC, U.S. Army og TMBN. Oppgaven vil videre bruke begrepene skarpskytter og sniper om hverandre selv om det er en viss innholdsmessig forskjell, noe som vil forklares ytterligere i kapittel 1.3. Definisjoner. Det kan nevnes at begrepene skarpskytter eller marksman ble brukt som betegnelse på de beste skytterne under den amerikanske uavhengighetskrigen (U.S. Army, 1969, s 3-4), mens begrepet sniper først ble innført av pressen i starten av Første Verdenskrig (Pegler, 2004, s 16).

1.3. Definisjoner

1.3.1. Sniper

Begrepet Sniper oppstod rundt det 18. århundre når engelske offiserer tjenestegjorde i India. Der jaktet de på Snipe, en fugl som var meget krevende å skyte. Begrepet ble videre i hovedsak brukt av sportsskyttere fram til Første Verdenskrig, hvor det etter hvert ble en betegnelse på soldater med bedre optikk og presisjon i sine våpen, og som bekjempet fienden fra skjulte stillinger (Pegler, 2004, s 16). Videre fikk begrepet en tydeligere plass i krigføringen under Andre Verdenskrig. De fleste har for eksempel hørt om Vassili Zaitsev fra filmen *Enemy at the gates* hvor sovjetiske skarpskyttere kjemper mot tyske soldater i restene av Stalingrad (Spicer, 2006, s 133). Vassili Zaitsev og begrepet *one shot, one kill* er det mange forbinder med en sniper. I dag har ikke innholdet i begrepet sniper endret seg mye som sådan, men organiseringen er noe endret. En moderne Sniper opererer i makkerpar, som minste enhet, og gjerne også i lag som kompanistøtte eller som gruppe på bataljonsnivå og som tropp på U.S. regiment- og brigadenivå (U.S. Army, 1999, kap 5, s 6-7). USMCs definisjon av snipere fra 1981 er fortsatt gjeldende og av denne framgår det at USMC snipere er nøye selekterte og høyt utdannede marineinfanterister. USMC sniperen vil være spesielt trent til å kunne levere presis ild på lange hold fra skjulte posisjoner i den hensikt å støtte egne avdelinger. Videre beskrives USMC sniperens rolle til å være todelt, med hovedoppgave i å levere presis ild og sekundært observasjon eller innhenting (Department of the Navy, 1981, s 1-1). Denne definisjonen går også igjen i introduksjonen til FM 23-10 *Sniper training* fra 1994, men er på USMCs hjemmesider noe endret med oppklaringsrollen som primærfunksjon (Web 2). Sistnevnte definisjon er den nyeste og oppgaven videre tar høyde for at USMC har oppklaring som hovedfunksjon og presis ild som sekundær rolle for sine snipere.

1.3.2. Marksman

I følge FM 3-22.9, *Squad designated marksman program*, er engasjementsavstanden til en geværsoldat definert til å være ut til 300 meter. Videre definerer manualen også at sniperen skal kunne engasjere fra 600 meter og utover. Avstanden mellom geværsoldaten og sniperen skaper da et tomrom som er tiltenkt å dekkes av en marksman (Department of the Army, 2003, kap 7). En marksman vil også være en integrert del av geværlaget og i hovedsak fungere som en normal geværsoldat, men sekundært skal han kunne dekke og bekjempe mål

på mellomholdet 300-500 meter. En marksman er ikke trent eller utstyrt for å operere i mindre forband, ettersom han er et geværlagsmedlem: mest sannsynlig er det kun en annen optikk som skiller våpenet hans fra de resterende geværmenn (ibid, kap 7).

1.3.3. Skarpskytter

En skarpskytter er i følge Stridsskolen for Kyst og Amfibieoperasjoner en godt trent soldat med utmerkede ferdigheter innen stridsteknikk og skyting, som igjen skal gi ham kapasitet til å levere presis ild på langt hold, fra skjulte posisjoner, i den hensikt å støtte egne operasjoner. Som en tilleggsfunksjon vil skarpskytteren også kunne støtte med innhenting og ildledning som enhver annen patruljeenhet (Stridsskolen for kyst og amfibieoperasjoner, 2005, kap 1-1). Generalinspektøren for Hæren har videre fastsatt at skarpskytteren skal være i stand til å etablere og drifte observasjon og ildstillinger, samt kunne avgi presis ild innenfor hans våpens praktiske rekkevidde. Samlet skal dette gjøre skarpskytteren til en styrkemultiplikator og styrkebeskytter for egne og allierte styrker (Jensen, 2010, s 2).

2. Metode

Oppgaven vil ta utgangspunkt i en samfunnsvitenskapelig metode som har til hensikt å bruke informasjon fra en sosial virkelighet for analyse, som igjen skal belyse de relevante fakta for den organiseringen av skarpskyttere som er valgt for en moderne norsk manøverbataljon (Johannessen, Tuft, & Christoffersen, 2010, s 29). Denne oppgaven som omhandler organiseringen av skarpskyttere i en norsk manøverbataljon kan gjennomføres på mange måter og diskuteres med mange og varierte innfallsvinkler. En tilnærming med kvalitative intervjuer som skulle gjennomføres på en semistrukturert måte ble vurdert som hensiktsmessig for denne oppgaven (ibid, s 135-140), men ble valgt bort til fordel for en dokumentundersøkelse som ble funnet mer passende ettersom det vil være en høyere troverdighet i skriftlige kilder. Dokumentstudie ble i så måte et naturligvalg for innsamling og bearbeidelse av data.

Videre er det svært mange teoretikere og tidligere praktikere som har en formening om organiseringen av skarpskyttere og bruken av disse, så denne oppgaven vil omfatte flere perspektiver, og det vil foretas en bred tilnærming til problemstillingene. Det ble med overstående punkter som bakgrunn videre en klar fordel for oppgaven å holde en kvalitativ

---

tilnærming til dokumentstudiene ettersom dette vil skape en større åpenhet og fleksibilitet under datainnsamlingen, noe som på sikt ville gi en bredere forståelse for den organiseringen vi står med i dag (ibid, s 364).

Oppgaven baserer seg videre omkring to hovedspørsmål som ikke besvares direkte, men skaper grunnlag for drøftelse i kapittel fire. Det første går ut på å sammenligne den anbefalte organiseringen av skarpskyttere i en manøverbataljon fra Hærens våpenskole med USMC og U.S. Armys organisering. Det andre spørsmålet kommer til å ta for seg hvilke argumenter som kan anføres for og imot en organisering av TMBNs skarpskyttere i henholdsvis en skarpskyttertropp eller som skarpskytterlag på kompaninivå.

2.1. Kildebruk

2.1.1. Hovedkildene

Oppgaven forholder seg i hovedsak til dokumenter som omhandler tre enheter. De to først enhetene oppgaven omhandler er USMC og U.S. Army som er mer å regne som forsvarsgrener. For så å sette organisering og bruk av skarpskyttere i et norsk perspektiv blir TMBN brukt som den tredje enheten. TMBN er en av tre norske manøverbataljoner og det kan virke som at det er en svakhet for oppgaven å sammenlikne en norsk bataljon med to av USAs forsvarsgrener, men ettersom de fleste doktriner og reglementer som henvises til fra USA i denne oppgaven er skrevet for tropps- og bataljonsnivå vil de etter min vurdering være å anse som gode kilder. Videre kan man også i Forsvarets Fellesoperative Doktrine (FFOD) se at FFOD er overordnet for det norske Forsvaret og beskriver Forsvarets oppgaver, kapasiteter og mål. I FFOD ser man også at FFOD selv er basert med politiske styringsdokumenter og sekundært NATO-doktriner som grunnlag (Forsvarets Stabsskole, 2007, s 9). Grunnen til at FFOD er trukket inn her er for å skape noe dybdeforståelse av hva som ligger til grunn for organiseringen av skarpskyttere i TMBN, men det vil i seg selv være grunnlag for en ny oppgave om det doktrinære grunnlaget skulle forklares dypere. En oppfatning jeg sitter med er at USAs tilnærming gjenspeiles i FFOD og videre til organisering av enheter i den norske Hæren og dens manøverbataljoner. Etter min forståelse foreligger det trolig en større innvirkning på vår organisasjon fra USA enn hva som kommer fram skriftlig og politisk i hverdagen. Denne antakelsen bekreftes i et foredrag fra 25. februar 2002 vedrørende Forsvarets doktriner hvor Oberstløytnant Bjørn Innset hevdet at

erfaringer fra USA og Storbritannia bevisst ble benyttet under implementering av doktriner for NATOs medlemsland (Web 3).

En utfordring i oppgaven er det faktum at vi ved dagsdato (13. desember 2011) ikke har noen tydelig organisering av skarpskytterne i manøverbataljon stadfestet i et reglement (Jensen, 2011a). Dette gjør at oppgaven må defineres til å omhandle det som er anbefalt organisasjon i 2013 som dagens organisering. Denne anbefalte organiseringen blir så studert i sammenheng med de amerikanske. Dette er etter min oppfatning en god måte å gjøre det på ettersom jeg ved å bruke denne anbefalte organiseringen kan være med å bidra til større refleksjon om utdanning eller effekt for en kommende ny organisering.

2.1.2. Muntlige kilder

Det er i oppgaven to muntlige kilder som kommer med en del tilleggsinformasjon som jeg vurderer å være av stor viktighet for å kunne gi en helhetsforståelse om hvorfor vi er der vi er i dag. Data fra de muntlige kildene som benyttes har noe lavere sporbarhet en skriftlige. Dette gir kildene noe lavere troverdighet enn det som fremkommer skriftlig, men dog så utfyller disse og forklarer bakgrunnen for reglementer og den organiseringen vi ser i dag. Dette styrker etter mitt syn disse muntlige kildene. Når de da i tillegg brukes for å skape bredde i oppgaven får de slik jeg kan se en høyere troverdighet.

Et sentralt moment i denne oppgaven har vært å skaffe til grunne et bredt kildemateriale i den hensikt å få belyst det som angår organiseringen av skarpskyttere i en manøverbataljon objektivt. Dette ble spesielt viktig i forhold til begrepsavklaring, bruk og organisering som angikk nøkkelordene sniper, marksman og skarpskytter som i denne oppgaven skal være dekket av et bredt datagrunnlag. Bredden i datagrunnlaget er ment å skape et nyansert bilde av den organiseringen vi har i dag og gi en oppfatning av konseptet.

Kildene for datagrunnlaget er også framstilt i ulike tidsperioder, noe som krever en bevissthet i forhold til bruk. Dette i hensikt å unngå misforståelser eller manglende kontekst ved bruk av den enkelte kilde.

2.2. Delkonklusjon av kilder

Kildene som er benyttet som grunnlag for dokumentstudiet er vurdert opp imot hverandre i den hensikt å være utfyllende på de punkter hvor den enkelte kilde er mer presis. Målet med

---

kildebruken er videre å skape et reflektert og objektivt svar til problemstillingen på bakgrunn av flere teorier og påstander. Imidlertid kan dette medføre en svakhet i form av at jeg som forfatter kan opptre subjektivt i drøftingen. Denne risikoen for subjektivitet er forsøkt redusert til et minimum med et bevisst syn på subjektivitet og objektivitet. En slik bevissthet vil gjøre meg kritisk til en subjektiv holdning på oppgaven. For å øke objektiviteten ytterligere vil det i oppgaven primært argumenteres eller kommenteres med kilder som kan bekrefte de utsagn som brukes. Dette skaper i følge Johannessen, Tufte og Christoffersen objektivitet i en oppgave (Johannessen, et al. 2010, s 232).

3. Teori

Teoridelen av oppgaven er lagt opp på en slik måte at den skal belyse hva som legges i begrepene sniper, marksman og skarpskytter utover det som er definert. Hensikten ved å belyse begrepene på en slik måte er å forstå mer om hva begrepene praktisk har å si, samt hvorledes de er utviklet i bruk og organisering.

3.1. Sniperne i USMC

Scout sniper platoon er marineinfanterister fra USMC som er strengt selektert og trent for primært å kunne støtte egen bataljons operasjoner med næroppklaring og overvåkning, men sniperen skal også kunne engasjere *targets of opportunity*² med presis ild på lange hold fra skjulte posisjoner (Web 2). Seleksjonen av snipere er underlagt strenge krav og er styrt av en rekke faktorer; av særlig signifikans for den videre drøftingen er følgende tre faktorer. Den første er det faktum at en sniper må ønske seg til stillingen av egen vilje, noe som danner grunnlaget for utdanning i form av motivasjon. Læringsevne er den andre faktoren som går på evne til å se løsninger, improvisasjon og muligheten til å få med seg det vesentlige i den situasjonen en måte havne i. Den tredje og viktigste faktoren for at en sniper faktisk skal kunne brukes er mental balanse. Mental balanse er en faktor som må være tilstede for at en sjef skal kunne gi skarpskytterparene det ekstreme ansvar som jobben krever (U.S. Army, 1999, pkt 1-5).

---

²*Target of opportunity* er mål som er identifisert for sent til å komme med på listen over prioriterte mål, men kommer innenfor rekkevidde av våpen og vil gi en gevinst i henhold til en sjefsintensjon. Sjefsintensjon vil praktisk sett være det handlerommet en skarpskytter har å jobbe innenfor (Department of the Army, 2006a, FM 3-21.10, vedlegg F)

I USMC er *scout snipers* samlet i en tropp som er direkte underlagt bataljonssjefen og kan avgis som støtte til manøverkompaniene ved behov (Web 2). U.S. Army sier også at snipere kan benyttes i alle former for operasjoner. I denne påstanden trekker de fram offensive, defensive, stabiliserende operasjoner samt operasjoner som støtter sivile direkte. Under disse operasjonene kommer så igjen en rekke oppgaver som kan løses som for eksempel patruljer, bakhold, antisniper, overvåkning og oppklaringsoppdrag (Department of the Army, 2006b, pkt 1-10). En tradisjonell organisering av sniperene i en *Scout sniper platoon* består av en troppssjef eller etterretningsoffiser, en troppssersjant, en meget erfaren sniper og 8 sniperpar. Den tradisjonelle organiseringen var doktrinefestet i USA fra Vietnamkrigen, men ble anbefalt endret på i en rapport fra 2006. Denne rapporten tar for seg endringen i krigføring og de nye utfordringene som sniperene står ovenfor, som for eksempel lengere oppdragsvarighet, større fare for å bli tatt under ild og kontakter som varer i flere timer. Anbefalingen rapporten kom med var en organisering hvor snipertroppen skulle bestå av tre lag med ti mann. I hvert av lagene ble det anbefalt en lagfører, to skyttere på finkaliber og en skytter på grovkaliber, tre spottere, et maskingeværpar (Mg-par) og en geværmann. En slik organisering er ment å gi sniper-enheten den nødvendige ildkraft og fleksibilitet som trengs for å løse oppdrag på best mulig måte. Rapporten vurderte også en tilsvarende organisering hvor man skulle tilføre nødvendige ressurser for det enkelte oppdrag fra utsiden av sniperenheten, men konkluderte raskt med at en slik løsning ville skape friksjon og usikkerhet. Denne friksjonen og usikkerheten ville i all hovedsak oppstå som et resultat av at enheten ikke var tilstrekkelig samkjørt og hadde manglende personlig kjennskap til hverandre (USMC, 2006, s 2-7).

I FM 3-21.20, *The infantry battalion*, anbefales det også at det etableres en dedikert koordineringsoffiser i bataljonen som skal kunne støtte med råd og anbefalinger i plan- og beslutningsprosesser. Et naturlig valg for en slik stilling vil være en person som har inngående kjennskap til bruk av snipere og den faktiske enheten, som for eksempel sniper troppssjefen (Department of the Army, 2006b, vedlegg F, s 3). For å utnytte styrkene til en sniper-tropp påpekes det i FM 3-21.20 at sniperene må få en klar intensjon og målsetning i forbindelse med det oppdrag som gis. Oppdraget må i så måte ha en tydelig kobling til bataljonssjefens eller kompanisjefens operasjonskonsept, noe som gir mulighet for koordinering i tid og rom i den hensikt å skape mest mulig effekt av sniperenheten for egne operasjoner (ibid, s 4-6).

3.2. Marksmen i United States ARMY

Går under betegnelsen *Squad designated marksman* (SDM) i sine avdelinger og er en geværsoldat på lik linje med resten av infanteriet. SDM er hovedsakelig i disse enhetene utstyrt med standard sats for en geværsoldat, men kan, og er ofte utstyrt med noe bedre optikk på våpenet. En SDM funksjon under operasjoner vil være som geværsoldat, med mulighet til å engasjere mål på mellomdistanse, som i praksis er avstander på ca. 300-500 meter (Department of the Army, 2007, kap 1, s 18).

U.S. Army presiserer at en SDM ikke er en sniper. Dette underbygger de ved å trekke fram forskjeller som at en sniper vil ha spesialtilpassede våpen for presisjonsild, kontra en SDM med en angrepsrifle påmontert noe bedre optikk. Ammunisjonen vil være forskjellig, hvor sniperen bruker *match* ammunisjon vil en SDM bruke standard ammunisjon som deles ut til alle geværsoldater. De overnevnte forskjellene er materielle og har en viss betydning for forskjellen mellom en SDM og en sniper, men den desidert største forskjellen ligger i seleksjon og utdanning. Seleksjons- og utdanningsmessig vil en SDM være utdannet på lik linje med enhver annen geværsoldat, men være gitt rollen som SDM grunnet bedre ferdighet til å skyte enn de resterende geværmenn i laget (Department of the Army, 2003, kap 7). I korte trekk vil en SDM operere som en geværmann i et lag og være del av *combined arms* på det laveste nivået. En SDM vil med dette ikke være trent eller utstyrt til å drive med operasjoner på linje med sniperen som kan løse selvstendige oppdrag i makkerpar, men endog vil han være en viktig rolle i en avdeling som tar del i moderne krigføring (Department of the Army, 2003, kap 7, pkt 29).

Den norske Hæren jobber, i følge kaptein Alan Jensen ved HVS, med en liknende løsning for å ivareta presis ild på mellomdistansen 300-500 meter. Dette vil Hæren trolig løse ved gi geværmann 4 en marksman rolle hvor de enten tildeles kikkertsikte på den personlige HK 416 eller i enkelte avdelinger tildeles en HK 417. Videre vil disse soldatene få en skarpskytterutdanning tilsvarende nivå 1, som gir grunnleggende opplæring i ballistikk, skyteferdighet, kamuflasje, observasjonsteknikk, kart og kompass osv. Det som tidligere ble kalt geværmann 4 heter i dag skarpskytter nivå 1 (tilsvarende SDM i U.S. Army). Videre sier Kaptein Jensen at avdelingene selv skal stå for utdanningen av skarpskytter nivå 1 etter retningslinjer gitt fra Hærens våpenskolen (Jensen, 2011a).

3.3. Den norske skarpskyttertroppen

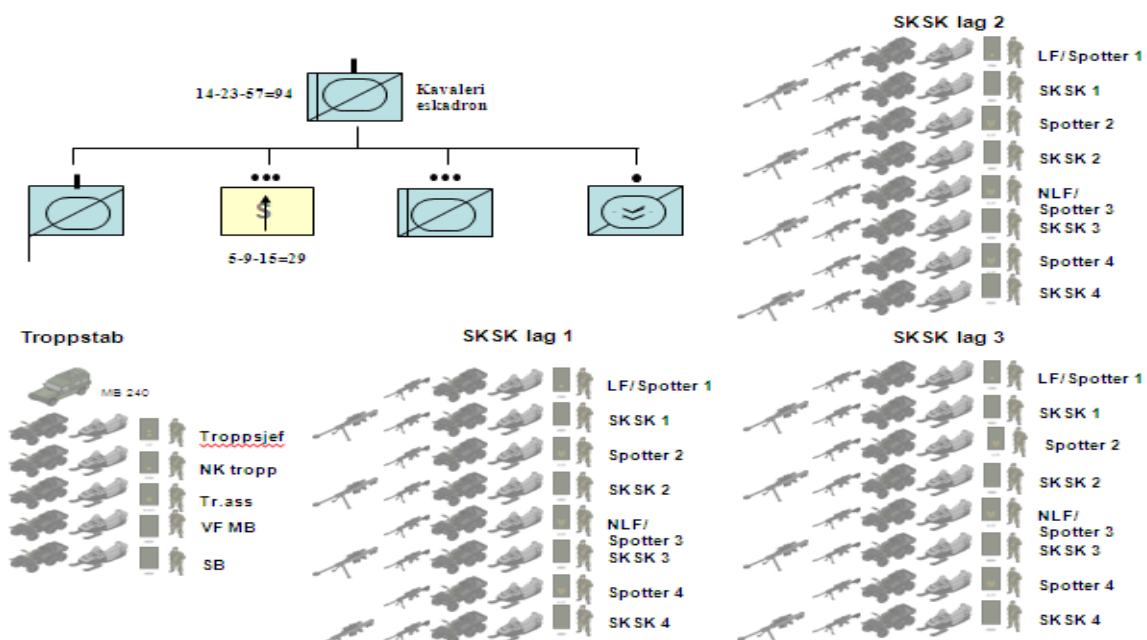
Ambisjonsnivået for en norsk manøverbataljon som TMBN er skissert i et lesehefte som kom ut til prøve den 01. september 2011 (*Taktiske Retningslinjer Motorisert Infanteribataljon*). I dette heftet står det at TMBN er en av Brig N manøveravdelingene og at avdelingen primært utvikles og trenes for å operere i Brigadeforband. Videre skal TMBN også selvstendig kunne løse oppdrag utenfor brigaderammen som en bataljonsstridsgruppe nasjonalt og i utops. Videre står det også at TMBN skal være i stand til å etablere og vedlikeholde sitt etterretningsmessige grunnlag ved bruk av egne ressurser samt eksterne aktører (Hærens våpenskole, 2011, s 4-5). Dette er spesielt interessant med tanke på skarpskytterkapasiteten i manøverbataljonen, ettersom den i heftet er beskrevet primært som en kapasitet for finkalibret presisjonsild og sekundært som en oppklarings ressurs (Ibid, s 16). Denne rollen som primært skytter, sekundært sensor understøttes også av SÆP 40, *Skarpskyttertjeneste - håndbok for kystjegere*, fra 2005. SÆP 40 beskriver også ambisjonsnivået som ligger til grunn for norske skarpskyttere som følger:

En skarpskytter som er trent opp til de standarder som er beskrevet i dette reglementet, vil av våre allierte bli betegnet som en «sniper». Det er imidlertid valgt å beholde betegnelsen skarpskytter på norsk i Kystjegerkommandoen, selv om ambisjonsnivået på skarpskytterutdanningen i Kystjegerkommandoen skal være høyere enn det som tradisjonelt har vært tilfellet i Norge. (Stridsskolen for kyst og amfibieoperasjoner, 2005, kap 1-2)

Dette sitatet fra 2005 er interessant ettersom skarpskyttertjeneste for Hærens del i perioden mellom 2000-2007 var ikke-eksisterende. Årsaken til dette kan i følge Oberstløytnant Jan Thorsvik ved HVS knyttes til manøvertenkningen som resulterte i at skarpskyttertjenesten ble ansett som et forsinkende ledd for en manøverbataljon. Denne ideen om at skarpskyttere ville være et forsinkende ledd var stort sett gjeldende i rundt 20 år, fra 90-tallet, med unntak av enkeltavdelinger som drev med egen utdanning ved siden av sine primære oppdrag. I 2007 ble skarpskyttertjenesten på ny et tema for Hæren (Thorsvik, 2011). I følge Kaptein Alan Jensen, som har vært en nøkkelspiller i gjeninnføringen av skarpskyttertjeneste i Hæren, er den organiseringen vi står med i dag (pr. 31. oktober 2011) verken tilpasset for utdanning eller effekt. Jensen hevder videre at den utviklingen som har vært siden 2007, har vært av stor viktighet med tanke på at Hæren sakte beveger seg mot en ønsket retning med bruk av skarpskyttere, men det er fortsatt en vei å gå.

Kaptein Jensen påpeker at et reglement som fastsetter en felles forståelse og rammer for bruk og utdanning er kritisk å få innført for at skarpskyttertjenesten i Hæren skal komme inn i ordnede former (Jensen, 2011a). Et slikt reglement er under utvikling og skal trolig være på plass i løpet av 2012. Den anbefalte styrkestruktur som er lagt fram for organiseringen av skarpskyttere i 2013, er en skarpskyttertropp i Kavalerieskadronen i TMBN. Denne skarpskyttertroppen er av HVS anbefalt å settes opp lett. Dette i den hensikt å skape mest mulig fleksibilitet på det enkelte ledd i troppen, noe som kommer tydelig fram med lette terrengkjøretøy (LTK) for sommer- og vinterbruk for hver enkelt mann. Videre er den anbefalte skarpskyttertroppen oppsatt med en egen troppsstab. Dette vil kunne avlaste lagene fra en rekke oppgaver og skape et bedre miljø for læring og utvikling. Troppssjef eller NK tropp kan for eksempel drive med koordinering mot høyere, mens den andre tar det som måtte gå av oppdragsplanlegging og styring innad.

Skarpskyttertropp/Kavalerieskadron/Mekbn/Anbefalt styrkestruktur 2013

(Hærens våpenskole, 2011, s 17).

3.4. Delkonklusjon av teori

Teorien belyser likhetene mellom snipere og skarpskyttere, mens den trekker en klar linje mellom de overnevnte og marksmen. Dette gir grunnlag for den videre drøftingen i oppgaven hvor det er vesentlig for å forstå den tekniske og taktiske forskjellen. Videre trekkes det også fram en parallell til den norske skarpskytter nivå 1 som er tilsvarende en SDM i USA.

4. Drøfting

4.1. Fra USA til Norge

USA er et land med betraktelig mer erfaring fra konflikter enn Norge. Dette er allment kjent og gir amerikanerne en stor troverdighet i forhold til organisering og trening av sine manøverbataljoner (Web 4). Videre ser man at definisjonen av en norsk skarpskytter i henhold til SÆP 40 er svært lik USMCs definisjon av snipere:

Scout Snipers are Infantry Marines skilled in long-range marksmanship from concealed locations. Their primary mission is to conduct close reconnaissance and surveillance operations in order to gain intelligence on the enemy and the terrain.
(Web 2)

Ovenfor er USMC definisjon av en sniper og under er den norske definisjonen fra SÆP 40:

Skarpskytteren er en godt trent soldat med førsteklasses ferdigheter i stridsteknikk og skyting som leverer presis ild på lange avstander fra skjulte posisjoner, for å støtte egne pågående operasjoner. I tillegg vil skarpskytterne fungere som en kilde for informasjon og som ildledere, på lik linje med andre egne patruljer i AOO.
(Stridsskolen for kyst og amfibieoperasjoner 2005, kap 1-1)

Når disse definisjonene leses opp imot hverandre er det for meg ingen tvil om at det norske er inspirert av USAs feltmanualer som går betraktelig lengere tilbake i tid. Denne observasjonen ble bekreftet ytterligere av Kaptein Jensen i en e-post den 16. november 2011, hvor han forteller at både Jensen selv og en av forfatterne av SÆP40 Joakim Lystad har gjennomført kurs hos USMC *Scout Sniper School* (Jensen, 2011b, e-post). Denne observasjonen forklarer for min del hvor Norge henter mange ideer fra og gjør det enklere å forstå rasjonale for den retningen utviklingen av organisering og trening av norske manøverbataljoner går.

4.1.1. Troppen i Norge og troppen i USA

HVS sier at skarpskyttertroppen skal være Telemarkbataljons kapasitet for presisjonsild på lange avstander, samt inneha kapasitet til personell og materiellbekjempelse. Videre hevder HVS at bataljonssjefen må rette en spesiell oppmerksomhet mot bruk av skarpskytterne og den kapasiteten en skarpskyttertropp kan tilføre under strid (Hærens våpenskole, 2011, s 16). Dette støttes av U.S. Army, som også presiserer viktigheten av å etablere en *Sniper employment officer* (SEO). En SEO har som hovedoppgave å kunne rådføre og støtte bataljonsledelsen med plan- og beslutningsprosesser med anbefalinger for bruk av skarpskyttere (Department of the Army, 2006b, pkt 1-36). Denne rollen som SEO er ikke beskrevet i de taktiske retningslinjene for motorisert infanteribataljon som er utgitt til prøve fra HVS, men den anbefalte organisasjonen virker å legge til rette for det med en troppsstab bestående av fem personer. I denne troppsstaben på fem personer inngår også troppssjef og NK tropp som er frittstående fra de tre lagene som ligger i anbefalt organisering (Hærens våpenskole, 2011, s 17). Denne organiseringen med en egen stab for skarpskyttertroppen svarer svært godt til det amerikanske rasjonale for organisering av skarpskyttere i en manøverbataljon. Det påpekes av U.S. Army at en SEO vil kunne støtte bataljonsstaben med plan og beslutning for kommende og pågående operasjoner (ibid, pkt 1-36).

En annen vesentlig endring av USMC organisering av snipere fra den klassiske sniperen kom som erfaringsbasert læring spesielt i Irak hvor man erfarte at snipere kunne havne i stridskontakter, med lengere varighet enn tidligere, hvor man sto i fare for å miste snipere som ett resultat av manglende ildkraft eller fleksibilitet til å løsrive seg eller vinne de engasjement de ble bundet opp i (USMC, 2006, s 2-4). Denne utfordringen med manglende ildkraft og fleksibilitet løste USMC med å kryss-underlegge ressurser som for eksempel geværmenn og maskingeværpar til sniper-lagene avhengig av et vurdert behov for det enkelte oppdrag. Denne løsningen med kryss-underleggelser viste seg å ha god effekt, men rapporten påpeker samtidig også en stor svakhet ved denne formen for organisering basert på underleggelser nemlig at et lag som til stadighet blir kastet om og til enhver tid løser oppdrag med varierende organisering aldri vil kunne sette faste rutiner eller få optimal samtrening på lik linje med et organisk lag med fast organisering og oppgaver (USMC, 2006, s 5-6). Denne svakheten, med oppdragsorganisering som standard, underbygger den norske organiseringen som er lagt fram av HVS hvor skarpskytterlaget består av åtte mann. Dette beskrives i det etterfølgende i oppgaven.

I rapporten som heter *A Needed Change for The Scout Sniper Platoon* som er skrevet av USMC Command and Staff College, legges det fram en anbefalt organisering av det enkelte sniper-lag. Deres anbefaling var i 2006 å etablere en skarpskyttertropp med tre lag bestående av en lagfører, to skyttere på finkaliber, en skytter på grovkaliber, tre spottere, et mg par og en geværmann. Et slikt sniper-lag ville da bestå av ti mann og være robuste nok til å kunne gå i uforventet kontakt med stor ildkraft og høy fleksibilitet (USMC, 2006, s 4). En slik organisering er interessant å se på i sammenligning med den anbefalingen som er gitt for en tilsvarende norsk organisering hvor laget er tiltenkt å bestå av åtte mann som igjen etableres innad som fire skarpskytterpar med mulighet for å bytte mellom fin- og grovkalibret rifle (Hærens våpenskole, 2011, s 16-17). I forbindelse med den norske organiseringen stiller jeg meg således spørsmål om denne dobbeltbevæpningen av skarpskytterrifler gir bedre effekt, eller om det skaper mer friksjon i hverdagen for skarpskytteren? Dette spørsmålet kommer ikke til å bli besvart i denne oppgaven ettersom denne diskusjonen i seg selv vil gi grunnlag for en bacheloroppgave. Mark Spicer hevder i sin bok at sniperen aldri skal kvitte seg med gamle ferdigheter, men heller bruke dem til å kompletteres med nye, dette er interessant med tanke på dobbelbevæpning med fin- og grovkalibret rifle på en og samme skytter ettersom han videre sier at sniperen skal være en framragende infanterisoldat (Spicer, 2006, s 17). Slik jeg forstår dette vil skarpskytteren ha en stor jobb i å henge med i utviklingen av ferdigheter, materiell og manøver, noe som kan medføre at skarpskytteren blir hengende etter på enkelte områder om han til enhver tid skal holde seg oppdatert på to våpensystemer.

4.2. Organisering for effekt

TMBNs skarpskyttere skal levere i rammene som er satt i føringer gitt i PO2011, som tar for seg beredskap for allierte i NATO og NBG samt utops, må de ha grunnleggende ferdigheter på *combined arms* og manøverstrid fra tropp og opp til bataljonsnivå (U.S. Army, 1999, kap 5, s 6-7). For TMBNs del kommer grunnleggende forståelse av manøver for skarpskytteren i hovedsak fra tidligere erfaring som geværsoldat eller tilsvarende før han søker seg inn i rollen som skarpskytter. Denne løsningen er tilsvarende som USMC har, hvor det kreves en minimums grad som *Lance corporal* samt en seleksjon internt i bataljonen før man kan starte sin spesialisering som sniper (Web 2). For å imøtekomme et økende behov for skarpskytterkapasitet i forbindelse med NATO, NBG, hjemme og i UTOPS, er det beskrevet tre umiddelbare tiltak i fagplanen for grunnleggende skarpskytterutdanning fra 2010. Disse tiltakene kommer som et behov for standardisering som gjenspeiler PO2011 vedrørende

---

overføringsverdi videre ned i oppgaven (4.3.). Første punkt er å selekere, utdanne og kvalifisere soldater og befal til tjeneste som skarpskyttere etter internasjonale standarder og ferdighetsnivå. Det andre punktet er å produsere en reell skarpskytterkapasitet som har kjent kapasitet og begrensning som er tydelig og dokumentert. Tredje og siste tiltak som skal imøtekomme det jeg oppfatter som krav fra PO2011 er å stanse bruk og internutdanning av ukvalifisert personell (Jensen, Alan, 2010, pkt 1.4) i den hensikt å få økt effekt av *combined arms*.

Om man så skal få full effekt av manøverbataljonens skarpskyttere må de videre settes inn i bataljonssystem, samt brukes aktivt ved trening av øvrige kapasiteter i TMBN. Ved å benytte skarpskyttertroppens kapasiteter på en slik måte vil den trolig bli mer organisk i bataljonens struktur, enn som ressurs for underleggelse ved behov. Dette vil i teorien gi et bedre grunnlag for *combined arms*, hvor man utnytter den kapasiteten skarpskytteren kan tilby i kombinasjon med andre tilsvarende kapasiteter i den hensikt å effektivisere den innsatsen som settes inn mot en fiende (Forsvarets Stabsskole, 2007, s 71).

I innledningen i leseheftet utgitt av HVS finner man igjen de operative kravene som stilles til en manøverbataljon som TMBN hvor det beskrives at bataljonen skal kunne operere som egen bataljonsstridsgruppe uavhengig av Brig N. Videre er det skrevet at TMBN skal kunne etablere og opprettholde et etterretningsmessig grunnlag (Hærens våpenskole, 2011, s 4). Dette er oppgaver som det ifølge U.S. Army er naturlig å bruke skarpskytterressurser til ettersom de skal ha en overlegen evne til å kunne operere skjult inn imot fienden samt har bedre optikk enn de fleste andre enheter i operasjonsområdet (AOO) (Department of the Army, 2006b, vedlegg F).

Videre er det også naturlig å trekke fram hva som er nevnt tidligere i drøftingen, hvor det foreligger en sammenligning av den norske organiseringen av tre skarpskytterlag samlet i en tropp med den som anbefales i USMC i rapporten fra 2006. I denne sammenligningen kan det trekkes fram svært mange likheter i form av antall lag, personer i lag, troppsstab og kommando og kontroll opp mot bataljonsstaben. Den største forskjellen som jeg kan trekke fram er i forhold til hvilke våpen lagene besitter og den prioritering av type oppdrag som gis. HVS sier skarpskytteren primært skal løse skyteoppdrag, sekundært oppklaring og overvåkning, mens USMC mener det motsatte (Web 2).

4.3. Organisering for utdanning

I forhold til utdanning sier Spicer i sin bok *Illustrated manual of sniper skills* at det er en normal misforståelse at sniperen skal være ekstremt god til å skyte. Spicer hevder at fakta er at skarpskyting i hovedsak er en taktisk ferdighet som ikke kan sammenlignes med det mange tenker som standplass skyting (Spicer, 2006, s 18). I begrepet taktisk ferdighet legger Spicer den ferdighet som må til for å planlegge, infiltrere, etablere en stilling, engasjere og trekke ut imens man stadig holder seg skjult. Spicer påpeker at en viss skyteferdighet eller talent må være tilstede ettersom dette har stor betydning. Dette er imidlertid ikke tilstrekkelig ettersom skarpskyting foregår på alle avstander og ikke bare faste lange hold (Ibid, s 18). Grunnen for at dette tas opp er koblet til det faktum at både Spicer, Pegler, U.S. Army, USMC og de norske reglementene påpeker viktigheten av en seleksjonsprosess hvor man ser etter en rekke spesielle egenskaper for en kommende sniper/skarpskytter, den mest omfattende og beskrivende finner man i *U.S. Army special operations target interdiction course*-reglementet fra 1999 (U.S. Army, 1999, kap 1, pkt 3-5). Slik jeg ser det, belyser de strenge seleksjonene viktigheten av evne til å ta læring og omsette kunnskap i vesentlig høyere grad enn den gjennomsnittlige soldat, noe som forsterkes i SÆP40. Som tidligere nevnt under definisjoner står det i SÆP40, at en skarpskytter er en godt trent soldat med førsteklasses ferdigheter i stridsteknikk og skyting som leverer presis ild på lange avstander fra skjulte posisjoner, for å støtte egne pågående operasjoner (Stridsskolen for kyst og amfibieoperasjoner, 2005, kap 1, pkt 1).

Det vil imidlertid kreve svært mye arbeide av den enkelte dersom han alene skal planlegge og utføre trening for å kunne tilegne seg og opprettholde et slikt ferdighetsnivå. Rolf-Petter Larsen hevder i sin bok *Praktisk undervisningslære* at man i en tilsvarende læringssituasjon vil kunne få bedre læringsutbytte av å bruke flere enkelt individers kunnskap på de feltene man ønsker å ivareta eller utvide egen kunnskap innenfor (Larsen, 2001, s 9-11). Tas Larsens påstand i betraktning når man setter dette i praksis, vil det for eksempel i et lag i TMBN være mulig å fordele utdanningsansvar av de oppgaver som følger den enkelte stilling. Om da for eksempel lagets sanitetsmann innehar personlig kunnskap og erfaring på sitt fagfelt, vil han kunne undervise resterende til et akseptabelt nivå innenfor sanitet. Lagets totale sanitetskunnskaper vil da avhenge av den kompetanse som sanitetsmannen sitter inne med og hans evne til å formidle dette. Imidlertid er utfordringen slik jeg ser det å ivareta en lik utdanning for alle lagene innenfor de rammer som er gitt, noe som jeg av å lese PO2011

---

forstår å være en prioritet (PO2011, s 4-6, 8). Slik jeg tolker PO2011 søker Brig N å skape grunnlag for samvirke i brigaden, dette vil kreve at det er overføringsverdi og gjenkjennbare operasjonsprosedyrer og manøvertenkning fra lag og oppover i systemet, for at for eksempel skarpskytter fra Panserbataljonen (PBN) skal kunne tre inn i stilling som skarpskytter i TMBN, med minimalt av utdanning. Eventuelt gjøres en omskolering av personell som skifter stilling i egen bataljon internt i bataljonene. Uansett om personell kommer utenfra eller internt i bataljonen kan man hevde at det er av interesse for tilflytende avdeling/tropp å gjøre maler og prosedyrer like og gjenkjennbare (Jensen, 2010, pkt 1.1). For å oppnå dette vil det trolig være fordelaktig å samle spesiell kompetanse internt i avdelingen de skal operere i, men på en annen side ikke på høyere nivå enn at skarpskytterne er tilgjengelige for det nivået de er tiltenkt å støtte. Dette virker det som er tatt høyde for i den anbefalte organiseringen for 2013 utgitt av HVS, hvor skarpskytterne er organisert i en tropp til støtte for bataljonen. Videre har troppen som er anbefalt en lagstruktur som kan underlegges til det enkelte manøverkompani/eskadron i bataljonen ved behov (Hærens våpenskole, 2011, s 16-17). Ved å drive utdanning i troppsrammen kan man hevde det vil bli enklere å drive med internutdanning ettersom man har flere personer å spille på, noe som kommer tydeligere fram i neste del, 4.4., av oppgaven.

Overnevnte kan på sikt føre til at troppen kan sende enkeltpersoner for utdanning ved andre enheter, avdelinger eller lignende, uten at resten av enheten blir stående med begrenset mulighet til å virke. Troppsstrukturen vil også gi muligheten til å bruke flere personer til støtte for den utdanningen som legges opp, et eksempel kan være at et lag har utdanningsansvar over en periode på for eksempel en uke, hvor da de to resterende lag kun trenger å tenke på å ta til seg læring. Avdelingsutdanning skal i følge UD 3-2 *Veiledning i militær undervisning*, samordne enkeltmannsutdanningen og skape slagkraftige enheter. Den enkelte soldats stilling må også ses i en større og helhetlig sammenheng på alle plan, i den hensikt å forstå egen rolle i et samvirke (Forsvarets overkommando/Hærstaben, 1984, s 12). En slik helhetsoversikt og forståelse svarer til ambisjonen i teorikapittelet om *combined arms* og bataljonens evne til å selvstendig løse oppdrag som en stridsgruppe uavhengig av Brig N.

4.4. Skarpskyttere organisert i tropp

En organisering som tropp kan, i mine øyne, sammenliknes med det *Handbok for lederskap i luftforsvaret* refererer til som en gruppe (Luftforsvarsstaben, 1995, s 222). I følge håndboken i lederskap vil en gruppe legge til rette for koordinering og samhold i form av en felles kultur. En slik felles kultur vil videre være et godt grunnlag for løsning av komplekse oppgaver som kan løses med nye ideer og kreative løsninger fra gruppen og i dette tilfelle en skarpskyttertropp. I følge Rolf-Petter Larsen vil det også være billigere å drifte troppsundervisning enn undervisning på lavere nivå som for eksempel lagsundervisning (Larsen, 2001, s 60). På en annen side kan det hevdes at læringskurven blir merkbart lavere i tropp enn et lags størrelse ettersom det blir flere tilhørere til den enkelte leksjon (ibid, s 60).

Fordelene med tropp anser jeg imidlertid som større enn lag, ettersom en tropp trolig vil kunne bidra med en større tiltro til de andre skarpskytterne, troppsstaben og egen ferdighet, når man underveis i trening og øving kan støtte seg til og måle seg mot andre skarpskyttere i en tilsvarende funksjon.

Troppsstaben i en skarpskyttertropp vil, etter min oppfatning, være nøkkelrollen som skiller troppsorganisering fra lag på kompaninivå. Staben vil håndtere daglig administrativ drift og håndtere oppdukkende friksjon, noe som vil gi større frihet og mer tid til utdanning og øving for skarpskytterlagene. Stillingen som SEO på bataljonsnivå vil også kunne dekkes av en person fra egenstab som har personlig kjennskap til skarpskytterlagene og hvert enkelt medlem i laget. Kombinasjonen av å samle lagene, etablere en tropp og gi dem et ønsket mål hvor de kan øves og prøves i tilknytning til manøverkompaniene vil trolig være med på å skape en felles krigerkultur.

Krigerkultur i positiv forstand er ifølge General Diesen en motvilje til å svikte medsoldater og seg selv, uavhengig av tid og sted. Diesen sier også at en krigerkultur må være tilstede om dagens militære avdelinger skal ha noen verdi (Web 5). Den største svakheten, jeg ser, i en organisering som tropp er en fare for innavl hvor man blir å rekruttere fra egne rekker for så å videreutdanne selv basert på egne erfaringer. En slik form for rekruttering og selvutdanning kan, etter min oppfatning, medføre at det blir sterke eierforhold til stilingene noe som kan begrense videreutvikling av troppen.

Man kan med utgangspunkt i overstående hevde at en troppsstruktur vil være fordelaktig, ettersom den gir fleksibilitet i form av personell, økonomisering, felles kultur og samling av kunnskap. På en annen side kan troppen, slik jeg ser det, bli mindre synlig og dermed tilgjengelig for kompanier og eskadroner som den er tiltenkt å kunne støtte eller i verste fall havne i en negativ spiral, som resultat av innavl i utdanningen og manglende helhetsoversikt for egne oppgaver.

4.5. Skarpskyttere organisert som lag på kompaninivå

Skyteferdigheter er i følge Oberst McCoy kjennetegnet på en god infanterisoldat. Obersten sier videre at det ikke finnes noe som er mer betryggende enn å vite at man treffer det man sikter på, og ikke minst at sidemannen gjør det samme (McCoy, 2007, s 25). Med bakgrunn i McCoy's påstand er det rimelig grunn til at dette også skal gjelde innad i et manøverkompani, spesielt om de vet at de er støttet av en skarpskytter i det øyeblikket soldatene driver framrykning mot for eksempel en bygning. Om soldatene skal ha grunnlag for en slik mental trygghet på egne skarpskyttere er det åpenbart at de må ha en kjennskap til kapasitet og begrensning samt ha sett hva skarpskytterne kan støtte med under varierte øvelser. Et skarpskytterlag underlagt et manøverkompani vil ha høy fleksibilitet innenfor de rammer som gis av kompaniet, hvilket medfører at skarpskytterlaget kan være en del av daglig utdanning og trening i kompaniet. Denne delaktigheten vil være hensiktsmessig i form av at skarpskyttere, manøversoldater og ledelselementet utvikler kunnskap, ferdighet og holdninger i takt med hverandre (Forsvarets overkommando/Hærstaben, 1984, s 24-25). Jevnt økende kunnskaper, ferdigheter og holdninger i et manøverkompani vil, slik jeg oppfatter FFOD, medføre en felles profesjonsidentitet (Forsvarets Stabsskole, 2007, s 159-161). Trekket dette tilbake til gruppeteorien i Luftforsvarsstabens håndbok om ledelse ser man også noen svakheter i forbindelse med en organisering med skarpskytterlag fordelt i manøverkompaniene. En av de svakhetene som kan ses i sammenheng med denne formen for organisering, er faren for at man får en ledende kultur som er tilpasset en av spesialiseringene i kompaniet, og som ikke passer for de resterende. En slik spesielt tilpasset kultur kan medføre lavere toleranse for de ulikheter som foreligger mellom enhetene internt i en bataljon, samt skape vanskeligheter med å akseptere og respektere hverandre som enkeltindivider. Det som i utgangspunktet var en styrke for kompaniet kan bli en av de største svakhetene (Luftforsvarsstaben, 1995, s 223).

4.6. Delkonklusjon fra drøfting

Denne delen av oppgaven har belyst sammenhengen mellom den norske anbefalte organiseringen av skarpskytter for TMBN, med USMC og U.S. Army ytterligere i den hensikt å kunne se hvilke erfaringer som påvirker valget for organisering av skarpskyttere i TMBN. Den mest framtreddende faktoren for organisering som egen tropp, er troppsstaben og de muligheter den tilfører i form av en SEO og avlastning til lagene i form av administrativ virksomhet. Den andre markante fordel med tropp er knyttet til kompetanse og kompetanseheving som er lettere å ivareta i form av overførbarhet og eierforhold til den enkeltes rolle i en tropp med satte lag. Det er også svakheter forbundet med en organisering som tropp i form av risikoen for innavl på faglig ekspertise samt faren for å skape en avstand til de man skal operere med og støtte. En slik avstand kan oppstå som et resultat av kultur i avdelingen, noe som Diesen beskrev å være en styrke om den ble formet til en positiv krigerkultur. I dette begrepet legger Diesen i hovedsak vekt på troen på egne og andres ferdigheter. Dette understøttes videre av McCoy, som hevder at kjennskap til egen og andres ferdighet er betryggende og samlende. En god måte, slik jeg ser det, for å ivareta en slik kjennskap er å holde seg til en rød tråd for hele bataljonen, noe som støttes av PO2011 i forbindelse med Brig N. I følge UD 3-2 *Veiledning i militær undervisning* vil man ved å gjennomføre undervisning og utdanning i avdeling, samordne enkeltmannsutdanningen og skape en slagkraftig enhet.

5. Konklusjon

Skarpskyttertroppen i TMBN er tydelig inspirert av erfaringer fra USMC og U.S. Army. Videre kan endringen som er gjort settes i sammenheng med de føringer som er gitt i PO2011. I framtiden vil denne organiseringen over tid gi en rekke fordeler i form av utdanning og ivaretagelse av erfaringer og kompetanse. Troppsstrukturen vil også gi bataljonen mulighet til bruk av førstehåndskunnskap om kapasiteter og begrensninger under plan og beslutningsprosesser ved å bruke deler av troppsstaben til støtte. Denne vedvarende kompetansen vil, i troppsstrukturen, gi TMBN muligheten til å benytte seg av personell fra troppsstaben i en rolle som SEO. Dette vil gi førstehåndskunnskap om kapasiteter og begrensninger under plan og beslutningsprosesser.

Den største svakheten med en samlet skarpskyttertropp er risikoen for at det skapes en egen kultur som skaper distanse mellom skarpskyttere og de kompanier som skal understøttes under en operasjon. Dette kan unngås ved å bevisst jobbe for en felles positiv krigerkultur som følger en rød tråd i form av utdanning og operasjoner gjennom hele Brig N.

Organiseringen av skarpskyttertroppen i TMBN vil heller ikke medføre manglende kapasitet for mellomdistanssmål for kompaniene ettersom dette ivaretas av marksmen.

5.1. Veien videre

I forlengelsen av denne oppgaven står det to umiddelbart ubesvarte spørsmål som i seg selv danner grunnlag for problemstillinger til senere oppgaver:

- Norges skarpskyttere skal primært bekjempe mål, sekundært drive oppklaring – er dette veien å gå når vi ser en motsatt tendens blant tilsvarende enheter hos våre allierte?
- Skarpskyting er et nisjefag – hva er rasjonale bak en organisering av skarpskyttere som skal operere med både fint- og grovt kaliber?

6. Kildeliste

6.1. Bøker:

Forsvarets stabsskole. (2007). *Forsvarets fellesoperative doktrine – FFOD*. Oslo: Forsvarsstaben.

Johannessen, Tom. Tufte, Per Arne & Christoffersen, Line. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4. utg.). Oslo: Abstrakt forlag.

Larsen, Rolf-Petter. (2001). *Praktisk undervisningslære* (1 utg.). Oslo: Cappelen.

Luftforsvarsstaben. (1995). *Håndbok I lederskap for luftforsvaret* (1 utg.). Oslo: O. Fr. Arnesen.

Pegler, Martin. (2004). *Out of nowhere - A history of the military sniper* (1 utg.). Oxford: Osprey publishing.

Spicer, Mark. (2006). *Illustrated manual of sniper skills* (1 utg.). Minneapolis: MBI publishing company and Zenith press.

6.2. Reglementer:

Department of the Army. (1994). *Sniper training - FM 23-10*. Washington, DC: forfatter.

Department of the Army. (2002). *Combined Arms Operations in Urban Terrain - FM 3-06.11 (FM 90-10-1)*. Washington, DC: forfatter.

Department of the Army. (2003). *Squad designated marksman program- Field manual - No. 3-22.9 (FM 23-9)*. Washington, DC: forfatter.

Department of the Army. (2006a). *The Infantry Rifle Company – FM3-21.10*. Washington, DC: forfatter.

Department of the Army. (2006b). *The infantry battalion - FM 3-21.20 (7-20)*. Washington, DC: forfatter.

Department of the Army. (2007). *The Infantry Rifle Platoon and Squad - FM 3-21.8 (FM 7-8)*. Washington, DC: forfatter.

Department of the Navy. (1981). *Sniping - FMFM 1-3B*. Washington, DC: forfatter.

Forsvarets overkommando/Hærstaben. (1984). *Veiledning i militær undervisning - UD 3-2(1 utg.)*. Oslo: forfatter.

Hærens våpenskole. (2011). *Taktiske retningslinjer motorisert infanteribataljon, Lesehefte til prøve*. Rena: forfatter.

Jensen, Alan. (2010). *Utdanningsprogram, Grunnleggende Soldatutdanning – GSU 1(1 utg.)*. Rena: s.n.

Krigsskolen. (u.å.). *Krigsskolens formelle krav til oppgaveskriving*. Oslo: forfatter.

Stridsskolen for kyst og amfibieoperasjoner. (2005). *Skarpskyttertjeneste håndbok for kystjegere – SÆP 40 (1 utg.)*. Haakonvern: forfatter.

U.S. Army. (1969). *Sniper training and employment - TC 23-14*. Winchester Circle Boulder, Colorado: Paladin Press.

U.S. Army. (1999). *Special operations target interdiction course - Sniper training and employment (1 utg.)*. Winchester Circle Boulder, Colorado: Paladin Press.

6.3. Rapporter:

Brig N/BRIG LED/G-3. (2011). *Brigade Nord Produksjonsordre 2011. (PO2011)*.

Bardufoss: forfatter.

USMC, Command and Staff College. (2006). *A Needed Change for the Scout Sniper Platoon*. Quantico: forfatter.

6.4. Nettsider:

Web 1: William S. Frisbee. Jr (u.å.). *Combined Arms*. Hentet 04.november 2011 på

<http://www.military-sf.com/combinedarms.htm>

Web 2: USMC. (u.å.). *Scout sniper platoon*. Hentet 17.oktober 2011 på

http://www.marines.com/main/winning_battles/roles_in_the_corps/ground/infantry/scout_snipers

Web 3: Innset, Bjørn. (2002). *Forsvarets doktriner*. [Foredrag i Oslo Militære Samfund. 25. februar 2002]. Hentet 08. desember 2011 på

http://www.oslomilsamfund.no/oms_arkiv/2002/2002-02-25-Innset.html

Web 4: Historyguy. (u.å.). *American Military History*. Hentet 17.november 2011 på

http://www.historyguy.com/american_military_history.html

Web 5: Diesen, Sverre. (2009). *Vi trenger en positiv krigerkultur*. Aftenposten, nettutgave. Hentet 23. november 2011 på

<http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/article3304731.ece>

Knutsen, Unni. (2011). *Litteraturhenvisninger etter APA*. (6 utg.). Oslo: Høgskolen i Oslo.

Hentet 13. november 2011 på <http://www.jbi.hio.no/bibin/KoG/kat/APA.pdf>

6.5. Personlig kommunikasjon:

Jensen, Alan. (2011a). Kaptein ved Hærens våpenskole, Manøver. *Samtale gjennomført angående historien, utviklingen og organiseringen av skarpskyttere i Hæren*. (31. oktober 2011).

Jensen, Alan. (2011b). *Svar på e-post*. 16.november 2011.

Thorsvik, Jan. (2011). Oberstløytnant ved Hærens våpenskole, Manøver. *Samtale gjennomført angående historien, utviklingen og organiseringen av skarpskyttere i Hæren*. (31. oktober 2011).

7. Vedlegg

7.1. Forkortelser

AO: Area of operation.

(Web: Hentet 21.november 2011 på <http://usmilitary.about.com/cs/generalinfo/g/arofo.htm>)

AOO: "Area of operation" brukes i håndbok for Kystjegere på en slik måte at det trolig refererer til AO som er US. forkortelse for Area of operation.

(Stridsskolen for kyst og amfibieoperasjoner. (2005). *Skarpskyttertjeneste håndbok for kystjegere – SÆP 40*. Haakonsværn: forfatter).

Brig N: Brigade Nord

(Brig N/BRIG LED/G-3. (2011). *Brigade Nord Produksjonsordre 2011*. (PO2011).

Bardufoss: forfatter).

FM: Field manual

(Department of the Army. (2003). *Squad designated marksman program - Field manual - No. 3-22.9 (FM 23-9)*. Washington, DC: forfatter).

HVS: Hærens våpenskole

Hærens våpenskole. (2011). *Taktiske retningslinjer motorisert infanteribataljon, Lesehefte til prøve*. Rena: forfatter.

KOP: Krigsoppsetningsplan

(Web: Hentet 03.november 2011 på <http://snl.no/krigsoppsetningsplan>)

NATO: North Atlantic Treaty Organization

(Web:Hentet 21.november 2011 på http://www.nato.int/nato-welcome/pdf/checklist_en.pdf)

NBG: Nordic battle group

(Web: Hentet 21.november 2011 på

<http://www.sweden.gov.se/sb/d/9133/a/82276;jsessionid=a1Cr-JF98ROf>)

PO2011: Brigade Nord Produksjonsordre 2011

(Brig N/BRIG LED/G-3. (2011). *Brigade Nord Produksjonsordre 2011*. (PO2011).

Bardufoss: forfatter).

SEO: Sniper Employment officer.

(Department of the Army. (2006). *The infantry battalion - FM 3-21.20 (7-20)*. Washington,

DC: forfatter).

STANAG: Standard NATO agreement.

(Web: Hentet 14.november 2011 på <http://www.nato.int/cps/en/SID-8BF0F167->

D3248540/natolive/stanag.htm

USMC: United States Marine Core

(Web: Hentet 21.november 2011 på <http://www.marines.mil/>)

7.2. Begrepsavklaring

Dette vedlegget er ment å forklare hva som legges i det enkelte begrep i kontekst av denne oppgaven. De fleste begrepene er forklart med bakgrunn i andre kilder, men noen er forklart med utgangspunkt i forfatters tolkning.

Doktrine: en doktrine kan være ment som et hjelpemiddel på forskjellige måter i følge Forsvarets Stabsskole. Først et hjelpemiddel som vektlegger metode- og prosedyrebeskrivelser samt begrepsdefinisjoner. En annen type doktrine er de som legger teoretisk grunnlag for militær virksomhet. Den tredje formen som beskrives er ment som kulturutviklende i en militær organisasjon.

(Forsvarets stabsskole. (2007). *Forsvarets fellesoperative doktrine – FFOD*(1 utg.). Oslo: Forsvarsstaben).

Finkaliber: benyttes i hovedsak mot personell mål og andre «myke» mål (Stridsskolen for kyst og amfibieoperasjoner. (2005). *Skarpskyttertjeneste håndbok for kystjegere – SÆP 40*(1 utg.). Haakonvern: forfatter).

Grovkaliber: Benyttes i hovedsak mot harde mål eller myke på lengere avstand en finkaliber (Stridsskolen for kyst og amfibieoperasjoner. (2005). *Skarpskyttertjeneste håndbok for kystjegere – SÆP 40*(1 utg.). Haakonvern: forfatter).

HK 416: Er en moderne angrepsrifle i 5,56mm. Nylig innfaset i det norske forsvaret. (Web: Hentet 09.november 2011 på <http://www.heckler-koch.de/HKWebText/detailProd/1928/337/4/19>)

HK417: Er en moderne angrepsrifle i 7,62mm. Svært lik HK 416 men med et større kaliber og høyere presisjon på lengere hold. (Web: Hentet 09.november 2011 på <http://www.heckler-koch.de/HKWebText/detailProd/1928/345/4/19>)

Kontakt: Den definisjonen jeg tar utgangspunkt i for oppgaven er en betegnelse for at styrker er i en form for forbindelse med fienden. Om ordet brukes frittstående refereres det i hovedsak til enhet bundet i ild strid. Kan også settes i direkte sammenheng, som i stridskontakt.

Kultur: er et samlebegrep for de vaner, tradisjoner, handlemåter, normer og regler vi forholder oss til. Den kommer ofte som et resultat av en felles historie eller historietolkning. Kultur kan identifiseres med det som gir en følelse av identitet og tilhørighet, som for eksempel språk, symboler og musikk (Web: Hentet 06. desember 2011 på <http://merkur4.cappelendamm.no/c394091/merkurmodul/vis.html?tid=394119>).

Lance corporal: slik jeg ser det er den nærmeste norske sammenlikning grenader.

Lettoppsatt: om enheten som opererer fra lettpansrede kjøretøyer eller upansret. (Stridsskolen for kyst og amfibieoperasjoner. (2005). *Skarpskyttertjeneste håndbok for kystjegere – SÆP 40*(1 utg.). Haakonsværn: forfatter).

Match ammunisjon: ammunisjon som er produsert med høyere krav til likhet i hvert skudd i den hensikt at ammunisjonen skal ha minst mulig egenspredning (Web: Hentet 09. november 2011 på <http://www.cpcartridge.com/matchrifle.htm>).

Moderne krig/konflikt: Slik jeg tolker det for denne oppgaven er det den utviklingen som har vært i form av de konflikter og kriger som er utkjempet etter Andre Verdenskrig.

Næroppklaring: er den oppklaring som løses rett i front av egen manøveravdeling i den hensikt å fastslå fiendens gruppering (Web: Hentet 28. november 2011 på <http://snl.no/oppklaring>).

One shot, one kill: har sitt utgangspunkt i statistikk fra Vietnam, hvor det ble fast slått at en sniper brukte 1,3 skudd for å bekjempe en fiende. Slik jeg oppfatter det, har uttrykket senere blitt et mentalt bilde på den klassiske sniperen, som tar seg skjult inn i et område for så å bekjempe et spesifikt mål. (Web: Hentet 02. november 2011 på <http://usmilitary.about.com/od/armytrng/a/sniperschool.htm>)

Spotter: I utenlandske avdelinger er det vanligvis den beste skytteren som er spotter, i den hensikt å kunne støtte skytteren med korreksjon, mål observasjon og ildledning. I Norge er det som regel en befalingsmann i den hensikt å forkorte beslutningstiden for et engasjement (Web: Hentet 01. desember 2011 på http://www.marines.com/main/winning_battles/roles_in_the_corps/ground/infantry/scout_snipers).

Subkultur: oppstår ofte i en mindre gruppe innad i en større gruppe med egen kultur. Ofte er det personer som naturlig skiller seg ut eller som ønsker å skille seg ut fra den gemene hop (Web: Hentet 06.desember 2011 på

<http://www.kunnskapssenteret.com/articles/2260/1/Kultur-og-sub-kultur/Hvordan-pavirker-kulturer-og-sub-kulturer-forbrukernes-atferd.html>).

7.3. Nivåklassifisering av skarpskytter i Hæren:

Dette vedlegget er lagt med i den hensikt å kunne opplyse leseren ytterligere om nivå inndelingen av norske skarpskyttere. Denne nivå inndelingen er hentet i sin helhet fra: (Jensen, Alan. (2010). *Utdanningsprogram – Grunnleggende Soldatutdanning – GSU 1* (1 utg.). s.l.: General inspektøren for Hæren (GIH)).

7.3.1. Nivå 1. Finskytter (internasjonalt: ”Marksman”)

Skal dekke lagets behov for umiddelbar, presis ild på korte hold (0-400meter) under stridsdriller og hurtig utvikling til strid.

Har en fast stilling i laget, underlagt lagfører.

Utrustet med angrepsrifle med forstørrende optikk, HK416/HK417 og håndkikkert.

Utdanningsnivå ca.120 timer.

Utdannes ved egen avdeling, av kvalifiserte instruktører.

Utdanningsmål: Presis ild på korte hold, stressmestring, grunnleggende ballistikk, valg av ildstilling, observasjonsteknikk, avstandsbedømmelse, vindbedømmelse, ROE.

Kvalifiserende til nivå 2.

7.3.2. Nivå 2. Grovskytter

Tilleggsutdanning for nivå 1.

Kunne betjene medium kalibret rifle og levere presis ild mot materiellmål ut til 1600meter i samarbeid med spotter, samt lede ild fra bombekaster og maskinkanon på mekanisert kjøretøy.

Utdanningsnivå ca. 120 timer.

Avdeling utrustet med medium kalibret rifle

Utdannes ved egen avdeling av kvalifiserte instruktører.

Utdanningsmål i tillegg til nivå 1: Presis ild ut til medium hold for medium kalibret rifle, videregående ballistikk, ildledning av bombekaster, ildledning av maskinkanon på mekanisert kjøretøy, taktisk bruk av medium kalibret rifle, spotter-skytter dialog og samarbeid.

Kvalifiserende til nivå 3.

7.3.3. Nivå 3. Skarpskytter (internasjonalt.: ”Sniper”)

Tilleggsutdanning for nivå 2

Dekke sjefens behov for grundig observasjonsevne, og levere presis ild mot personell og materiellmål ut til medium hold (400-800meter) for finkalibret våpen, og lange hold for medium kalibret rifle (800-1500meter)

Utdanningsnivå 360 timer.

Bruk av finkalibret skarpskytterrifle eller tilsvarende fin / medium kalibret skarpskyttervåpen. Utrustet med dedikert skarpskytterrifle, og/eller avdeling med tilgjengelig medium kalibret skarpskytterrifle.

Utdannes ved Hærens våpenskole.

Utdanningsmål i tillegg til nivå 2: Skyting lange hold, skytter-spotter samarbeid, smyging/skjult opptreden som enkeltmann, videregående observasjonsteknikk, scenariobasert skyteutdanning, utdanning på skarpskytterrifle.

Kvalifiserende til nivå 4

7.3.4. Nivå 4. Skarpskytter lagfører (Sniper team leader)

Tilleggsutdanning for nivå 3

Utrustet med dedikert skarpskytterrifle, og/eller avdeling med tilgjengelig medium kalibret skarpskytterrifle.

Kunne utvikle til strid, planlegge og gjennomføre oppdrag for skarpskyttere basert på sjefens intensjon. Planlegge bruk av finkalibret og medium kalibret skarpskytterrifle i kombinasjon med bombekaster og maskinkanon montert på mekanisert kjøretøy under oppdragsløsning.

Utdanningsnivå 120 timer.

Utdannes ved Hærens våpenskole.

Utdanningsmål i tillegg til nivå 3: Utvikling til strid, taktisk bruk av flere våpensystemer, patruljeplanlegging og gjennomføring av oppdrag i makkerpar og lagsforband, avansert ballistikk, smyging/skjult opptreden som makkerpar,

Kvalifiserende til nivå 5

7.3.5. Nivå 5. Skarpskytterinstruktør (Sniper instructor)

Tilleggsutdanning for nivå 4, eller relevant skarpskytterkurs fra utenlandske avdelinger.

Ved egen avdeling kunne utdanne soldater og befal opp til og med nivå 2.

Ved Hærens våpenskole kunne utdanne soldater og befal opp til og med nivå 4. (Krever tillegg av kurs i utlandet av relevant betydning for skarpskytterfaget).

Utdanningsnivå 240 timer.

Utrustet med grov og finkalibret skarpskytterrifle.

Utdannes ved Hærens våpenskole.

Utdanningsmål i tillegg til nivå 4: Kunne planlegge og gjennomføre leksjoner i alle fag relevant for skarpskytterutdanning nivå 4, kunne planlegge og opprettholde treningsnivå for skarpskyttere i egen avdeling, holde meget høyt ferdighetsnivå i alle fag, kunne undervise og lede gjennom eksempelets makt, strategisk bruk av skarpskyttere, ”counter-sniping”, være en ressurs for avdelingene i inn og utlandet ved behov.

